

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่า (กรมการศาสนา. 2541 : 13) การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีสันติสุข และเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆด้านของประเทศ โดยเฉพาะสถานการณ์ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารแพร่หลายถึงกันทั่วโลกอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม ประเทศต่าง ๆ จึงเสมือนอยู่ในหมู่บ้านโลกเดียวกันอย่างไร้พรมแดน ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ทุกประเทศต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับสถานการณ์ เพื่อสร้างศักยภาพให้สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสร้างความก้าวหน้า ความมั่นคงของเศรษฐกิจในประเทศไทย บน พื้นฐานแห่งความเป็นไทย และนำพาประเทศชาติไปในทิศทางที่พึงประสงค์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) กล่าวว่า การพัฒนาที่ทำนายต่อการอยู่รอดของระบบเศรษฐกิจ และความมั่นคงของสังคมไทยในอนาคต คือการพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพ และสมรรถภาพของคนไทย ให้สามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน สังคม และประเทศชาติในที่สุด ดังนั้นการปรับแนวคิดการพัฒนาเดิม เป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 3)

เด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่ง เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และความเป็นมนุษยชาติ เป็นหลักในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรเริ่มตั้งแต่วัยแรกเกิดโดยการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวแล้วรับการเตรียมความพร้อมในช่วงอายุ 3-5 ปี ในสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 5) นโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานในแผนพัฒนา การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้เร่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพให้ครอบคลุม

ทุกกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 2 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายที่จะเร่งรัดขยายบริการทางการศึกษาในระดับนี้ให้กว้างขวางครอบคลุมทั้งในเมืองและชนบท ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กด้อยโอกาสผู้ปกครองรายได้น้อยอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดและเด็กต่างวัฒนธรรม ไม่มีสัญชาติ โดยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขยายโอกาสให้ทั่วถึงคนทุกกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 8)

การจัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้จัดในสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 10-11)

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันทางศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นๆ

3. ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถาบันสงเคราะห์ และสถาบันอื่นๆ เป็นผู้จัด

การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยสถาบันทางศาสนาที่เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้กับเด็กมากยิ่งขึ้น สำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรมการศาสนาได้ออกระเบียบว่าด้วยศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พ.ศ. 2537 และปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2542 เป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ สำหรับให้วัดถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นให้องค์กรชุมชน และชุมชน มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กเล็กซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชนนั้นๆ แต่ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งหมด ซึ่งจะเห็นได้จากข้อสรุปการสัมมนาผู้บริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ครูพี่เลี้ยง ศิษษาธิการอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. 2544 :12) ได้สรุปความคิดเห็น ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์ฯ

ดังนั้น เพราะบุคลากรของศูนย์ฯขาดความรู้ความสามารถ ขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียน การสอนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็ก การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กไม่เป็นไปตามความ มุ่งหมายของแนวประสบการณ์ บุคลากรของศูนย์ฯ ไม่ได้รับการนิเทศอย่างทั่วถึง ศูนย์ฯ ขาด หลักเกณฑ์วิธีการคัดเลือกครูพี่เลี้ยง ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน การปฏิบัติงานธุรการ ของศูนย์ฯ ไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับหน่วยงานของรัฐและ ชุมชนมีน้อย

อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอำเภอหนึ่ง ที่ได้รับนโยบายจากกรมการ ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอได้รับมอบหมายในนาม ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในระดับจังหวัดและอำเภอ โดยได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในวัดขึ้น ปัจจุบันมีจำนวน 25 ศูนย์ฯ มีครูพี่เลี้ยง 60 คน มี นักเรียน 1,065 คน และมีคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 270 รูป/คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. 2544 : 27-29) สภาพปัญหาการดำเนินงานของ คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังขาด ประสบการณ์ที่ทำให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ที่ตั้งขึ้น มาตามระเบียบกรมการศาสนา โดยให้หลายฝ่ายประกอบกันขึ้นมา เป็นองค์คณะบริหารจัดการ ตลอดจนความคาดหวังที่จะให้องค์กรชุมชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความ พร้อม ให้กับเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน ทำให้ยังต้องมีกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อ แก้ปัญหาต่างๆ ที่มีแนวโน้มมากขึ้นได้บรรเทาลง

ผู้ศึกษาวิจัยเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับมอบหมายจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในระดับอำเภอ เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานและ ดูแลความเรียบร้อยตลอดจนประสานการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย “การศึกษาการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด” เพื่อผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยใน ครั้งนี้ จะมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินงานของศูนย์ อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ที่เป็นโดยตำแหน่งกับคณะกรรมการที่เป็น โดยการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University
1. คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
  2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ โดยตำแหน่งและคณะกรรมการ โดยการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 25 ศูนย์
3. การศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกกลุ่มในการศึกษาไว้ 2 กลุ่มคือ คณะกรรมการที่เป็นโดยตำแหน่ง และคณะกรรมการที่เป็น โดยการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ
4. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในกิจกรรม 5 ด้าน คือ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานบุคลากร งานวิชาการ งานงบประมาณ งานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวน เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้จาก คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการที่เป็นโดยตำแหน่งประกอบด้วย กรรมการที่ปรึกษา ประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนครูผู้สอน กรรมการผู้แทนครูพี่เลี้ยง กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน กรรมการผู้แทนสถานศึกษาใกล้เคียง และกลุ่มที่ 2 คณะกรรมการที่เป็น โดยการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ตัวแปรตาม ได้จากการมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตามกิจกรรม 5 ด้าน คือ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานบุคลากร งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตามระเบียบของกรมการศึกษากำหนดไว้

2. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด หมายถึง สถานที่ที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดโดยใช้อาคารของวัดเป็นสถานที่จัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษอบรม ปฏิบัติศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของไทย และภูมิปัญญาไทย แก่เยาวชนตามสมควรแก่วัย รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเกณฑ์ ที่จะเข้าสู่วัยเรียนในระดับประถมศึกษา

3. ที่ปรึกษา หมายถึง เจ้าคณะแขวง หรือเจ้าคณะตำบล ซึ่งเป็นเจ้าสังกัดในการปกครองของคณะสงฆ์

4. ผู้บริหาร หมายถึง เจ้าอาวาสที่ดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด หรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมาย ให้มีหน้าที่ดูแลศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

5. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่อบรมปฏิบัติศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยให้แก่เด็กในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

6. ครูพี่เลี้ยง หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ทำหน้าที่สอน ให้การอบรมดูแลช่วยเหลือเด็กในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

7. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองเด็กอายุ 3-5 ปี ที่อยู่ในการดูแลและอบรมของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

8. องค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่มองค์กรที่ภาครัฐและเอกชนหรือประชาชนตั้งขึ้น โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล ตำบล สภาวัฒนธรรมตำบล

9. สถานศึกษาใกล้เคียง หมายถึง สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง

10. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของชุมชนในการเสนอแนะให้คำปรึกษาและสนับสนุน การดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

11. กรรมการโดยตำแหน่ง หมายถึง กรรมการที่ปรึกษา ประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนครูผู้สอน กรรมการผู้แทนครูที่เลี้ยง กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน และกรรมการผู้แทนสถานศึกษาใกล้เคียง

12. กรรมการโดยการแต่งตั้ง หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดที่มีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ข้อตกลงเบื้องต้น Mahasarakham University

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ข้อมูลตามที่เป็นจริง สำหรับข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาศูนย์ฯ เป็นข้อเสนอแนะ โดยภาพรวมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
2. ได้ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินงาน ของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่เหมาะสมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
3. เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา